

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 261/07-35

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 18. septembra 2008 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňáka, zo sudcu Milana Ľalíka a sudkyne Marianny Mochnáčovej prerokoval sťažnosť prof. MUDr. M. I., B., zastúpeného advokátom JUDr. J. K., B., ktorou namietal porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Banská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 20 C 114/2001, a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo prof. MUDr. M. I., vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Banská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 20 C 114/2001 porušené bolo.

2. Prof. MUDr. M. I., p r i z n á v a finančné zadost'učinenie v sume 60 000 Sk (slovom šesťdesiat'tisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Banská Bystrica p o v i n n ý vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd Banská Bystrica je p o v i n n ý nahradiť prof. MUDr. M. I., trovy právneho zastúpenia v sume 7 521 Sk (slovom sedemtisícpäťstodvadsaťjeden slovenských korún) na účet jeho právneho zástupcu JUDr. J. K. do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti s'ťažnosti prof. MUDr. M. I., n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I ÚS 261/07-10 z 13. decembra 2007 prijal na ďalšie konanie podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) s'ťažnosť prof. MUDr. M. I., (ďalej len „s'ťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 20 C 114/2001.

Po prijatí s'ťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval právneho zástupcu s'ťažovateľa a predsedu okresného súdu, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Predsedu okresného súdu ústavný súd zároveň vyzval, aby sa vyjadril k s'ťažnosti.

Podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde prerokoval ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže tak sťažovateľ podaním zo 14. marca 2008, ako aj okresný súd vo vyjadrení z 31. marca 2008 vyslovili súhlas, aby sa upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd vychádzal pritom z listinných dôkazov a vyjadrení účastníkov konania nachádzajúcich sa v spise.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ sa návrhom na začatie konania domáhal na okresnom súde poskytnutia primeraného zadosťučinenia a náhradu nemajetkovej ujmy vzniknutej z neoprávneného zásahu do práva na ochranu osobnosti. Konanie bolo začaté 27. novembra 2001. Sťažovateľ vo svojej sťažnosti poukázal na to, že od podania žalobného návrhu na prvostupňovom súde (kde vystupuje na strane navrhovateľa) uplynulo už takmer 8 rokov a konanie nie je stále právoplatne skončené. Vec je okresným súdom vedená pod sp. zn. 20 C 114/2001.

Keďže podľa sťažovateľa okresný súd nekonal, podal 16. januára 2007 sťažnosť na postup okresného súdu. Okresný súd vo svojej odpovedi z 22. januára 2007 uviedol, že sťažnosť je čiastočne dôvodná. Sťažovateľ sa domnieva, že konaním okresného súdu, vedenom pod sp. zn. 20 C 114/2001 boli porušené jeho označené práva.

Sťažovateľ okrem iného v sťažnosti uvádza:

„Ani prípadná právna alebo skutková zložitost' veci nezbavuje sudcu ústavnej zodpovednosti za prietahy zapríčinené nesprávnou organizáciou práce. Súd má k dispozícii zákonné procesné opatrenia, ktorými môže zabezpečiť plynulosť súdneho konania, ako sú napr. poriadkové opatrenia podľa § 53 O. s. p. Ak súd ustanoví znalca a ten v primeranej lehote obtiažnosti posudku znalecký posudok nevypracuje, mal by súd pristúpiť k uplatneniu zákonných procesných opatrení, ktorými môže zabezpečiť plynulosť súdneho konania.

Vzhľadom na skutočnosť, že návrh na začatie konania bol podaný na príslušný súd v roku 2001 t. zn. pred 6 rokmi, ale aj na základe vyššie uvedených skutočností máme za to, že okresný súd vo veci riadne nekonal a stále nekoná, čím dochádza k nedôvodným prietahom v konaní. Ak nie je 6 rokov od podania žaloby do dnešného dňa vo veci ani raz meritórne rozhodnuté tak súd v danom prípade konal neefektívne bez ohľadu na zložitost' veci a postup účastníkov.“

Predseda okresného súdu v liste sp. zn. Spr 488/2008 z 20. marca 2008 uviedol:

„... čo sa týka poukázania žalobcu, že mal súd vopred so znalcom prerokovať, že či môže podať vo veci znalecký posudok a predísť tak neefektívnym úkonom zákonná sudkyňa uvádza, že tak ako to vyplýva z úradných záznamov v spise, súd i telefonicky kontaktoval znalcov, či súhlasia, aby boli ustanovení v zmysle § 15 zákona č. 382/04. Súd vyvinul dostatočné úsilie na to, aby vo veci bol podaný znalecký posudok.“

Sťažovateľ sa domnieva, že v konaní okresného súdu vedenom pod sp. zn. 20 C 114/2001 boli porušené označené práva, a preto navrhuje, aby ústavný súd nálezom vyslovil porušenie týchto práv a aby prikázal okresnému súdu konať a priznal mu primerané finančné zadosťučinenie a náhradu trov konania.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným

rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu“ (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu alebo samosudca spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokúvanej veci.

1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že spory o poskytnutie primeraného zadost'učinenia a náhradu nemajetkovej ujmy vzniknutej z neoprávneného zásahu do práva na ochranu osobnosti tvoria bežnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov a nemožno ich v zásade po skutkovej ani po právnej stránke hodnotiť ako zložité. V danom prípade je z hľadiska zbytočných priet'ahov napadnuté iba prvostupňové konanie na okresnom súde, v rámci ktorého už prebehlo konanie na ústavnom súde vedené pod sp. zn. I. ÚS 89/03, taktiež boli vykonané úkony súvisiace s ustanovením

znalcov na posúdenie prejudiciálnej otázky, a preto úvahy o možnom vplyve právnej, resp. skutkovej zložitosti veci na priebeh konania sú irelevantné.

2. Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní vedenom okresným súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov. Ústavný súd konštatuje, že nezistil žiadne skutočnosti, ktoré by mali byť pripísané na ťarchu s'ťažovateľa v súvislosti s priet'ahmi v konaní.

3. Napokon ústavný súd z hľadiska existencie zbytočných priet'ahov hodnotil samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní.

V doterajšom priebehu napadnutého konania ústavný súd zistil, že okresný súd bol nečinný - od 7. septembra 2004 [právny zástupca navrhovateľa navrhol vo veci vykonať znalecké dokazovanie a následne (22. septembra 2004) oznámil súdu adresy svedkov) do 13. septembra 2005 (súd ustanovil znalca - MUDr. P. M., ktorý mu oznámil, že nemôže vykonávať znalecký posudok z dôvodu nekompetentnosti)] a od 19. decembra 2005 (spis bol zaslaný Okresnému súdu Košice II. za účelom vypracovania znaleckého posudku) do 20. júna 2006 (súd uznesením ustanovil za znalca MUDr. S.).

Ústavný súd konštatuje, že v uvedených obdobiach okresný súd vykonával neefektívnu činnosť pri zabezpečovaní znaleckého dokazovania, a preto dospel k záveru, že v konaní okresného súdu vedenom pod sp. zn. 20 C 114/2001 došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva s'ťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Okresný súd má mať vedomosť pri ustanovovaní znalcov zo zoznamu znalcov, kto je zapísaný v zozname znalcov, resp. má vykonávať v konaní také úkony a v takom časovom horizonte, ktoré majú v konaní efektívny a racionálny význam.

III.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o s'ťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva alebo slobody došlo právoplatným

rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo alebo slobodu porušil, aby vo veci konal.

Keďže ústavný súd rozhodol o tom, že bolo porušené základné právo sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, zaoberal sa aj jeho žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy a podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. napr. IV. ÚS 210/04).

Sťažovateľ žiadal, aby mu ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie v sume 150 000 Sk s poukázaním na skutočnosť, že *„sťažovateľ je povinný trpieť stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza až do konečného rozhodnutia súdov“*.

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal ústavný súd zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Zohľadňujúc predovšetkým dĺžku obdobia, v ktorom došlo podľa zistení ústavného súdu k zbytočným prietahom zavineným okresným súdom, správanie sťažovateľa ako účastníka konania a s prihliadnutím na celkovú doterajšiu dĺžku namietaného konania, a v neposlednom rade aj na povahu predmetnej veci ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade bude priznanie finančného zadosťučinenia v sume 60 000 Sk primerané konkrétnym okolnostiam prípadu.

Z rozsudku okresného súdu vyplynulo, že tento rozhodol vo veci 17. júna 2008, takže v čase rozhodovania ústavný súd už nemohol vysloviť, aby okresný súd konal bez prierahov. Preto tejto časti sťažnosti nevyhovel.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. J. K. Ústavný súd úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a spísanie sťažnosti a jej podanie) vykonané v roku 2007, a to v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), v sume 7 521 Sk v zmysle doplňujúceho vyjadrenia právneho zástupcu zo 14. marca 2008 (§ 16 ods. 3 vyhlášky). Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezou uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. septembra 2008